

Nog eens 'Geschiedenis in het algemeen belang'

Hoewel gekibbel naar aanleiding van een column, uitgelokt om een persoonlijke stellingname te verkrijgen, mij over het algemeen weinig zinvol voorkomt lijken enkele opmerkingen naar aanleiding van de (verbitterde?) reactie van A. H. J. Wilschut op mijn bijdrage in de rubriek Spiegel Forum van mei 1988 gewenst. Ten eerste betreur ik het dat Wilschut het karakter van een column in het algemeen en mijn bedoeling met deze column in het bijzonder zo miskent. In plaats van de beperkingen van zo'n stuk te accepteren en de poging de geleerden der historici te sluiten in de strijd om het behoud van het vak op de scholen te onderkennen, stelt hij eisen die aan zo'n stuk niet gesteld mogen worden en overheersen de verwijten.

Ten tweede lijkt mij toch evident dat in strikte zin het 'nut' en de betekenis van geschiedenisonderwijs nu eenmaal niet te 'bewijzen' zijn en dat pogingen dat in die strikte zin te doen tot overschreeuwen leidt en dus averechts werkt. Dat is nu al zo vaak gebleken. Dat wil niet zeggen dat er niet allerlei zeer steekhoudende argumenten zijn. Daarover zijn ook vele publicaties verschenen. Voor alle duidelijkheid vat ik nog eens samen wat ik daarover elders eens schreef (NRC 3.12.1985).

Geschiedenis is van wezenlijk belang voor cultuuroverdracht. Geschiedenis is van groot belang om inzicht te krijgen in de huidige samenleving en haar problemen. Daarbij is blind staren op de actualiteit een gevaar. Juist geschiedenis helpt ons bewust te blijven van de beperkingen van onze huidige waarden, normen en problemen, draagt, anders gezegd, bij tot

begrip voor andere culturen. Geschiedenis geeft inzicht in veranderingsprocessen. Geschiedenis helpt mythevorming tegen te gaan en kan daarmee een wapen zijn tegen hen die mythes willen gebruiken (b.v. om abstracte ideologieën te propagieren). Als wij ons niet met geschiedenis bezighouden, houdt de geschiedenis zich op nog oncontroleerbaarder wijze, dan nu al het geval is, met ons bezig.

Ten derde volgt dunkt mij uit het voorafgaande dat vragen als waartoe geschiedenis dient, en welke minimumeisen dus aan geschiedenisonderwijs gesteld moeten worden, niet allereerst vanuit de pedagogisch-didactische ervaringen op de scholen beantwoord moeten worden. Hoezeer ik ook meen dat ook de pedagogische en didactische overwegingen in allerlei fasen van het besluitvormingsproces over het geschiedenisonderwijs van belang zijn, bovengenoemde vragen dienen wij naar mijn mening als staatsburgers te beantwoorden.

Ten vierde is, ook al aansluitend bij de bovengenoemde argumenten voor geschiedenisonderwijs, mijn diepe overtuiging dat ten minste een perspectief op een totaaloverzicht een minimumeis is die aan geschiedenisonderwijs gesteld moet worden. De volkomen concentratie op enkele nota bene jaarlijks wisselende, van boven voorgeschreven onderwerpen bij de schriftelijke eindexamens geschiedenis bijvoorbeeld heeft daardoor in mijn ogen iets absurds. Dat sluit overigens nog niet uit dat individuele leerboeken of leraren een exemplarische methode hanteren, zolang dat perspectief op het totaaloverzicht maar aanwezig is.

Ten vijfde: de door Wilschut genoemde 'basisstructuren' van het vak feiten/meningen, objectiviteit/subjectiviteit, oorza-

ken/gevolgen, continuïteit/discontinuïteit verwijzen naar een mogelijke meer abstracte formulering van leerdoelen die ik niet afwijs, zelfs nuttig en nodig acht. Ik meen echter dat daarbij een meer concrete aanduiding behoort van wat minimaal in het geschiedenisonderwijs aan bod moet komen (bij voorkeur de minimale consensus in de kring van vakgenoten en politiek verantwoordelijken). Hoe gevaarlijk blijven hangen in abstracties kan zijn demonstreert Wilschut mijns inziens door aan de hand van één voorbeeld duidelijk te willen maken wat er gebeurt als er ergens zich een revolutie afspeelt. Hij suggereert daarmee dat - ik citeer zijn reeks - 'de Amerikaanse, de Franse, de Bataafse, de Russische en de Chinese revoluties' in hun wezen kenbaar zijn door er één te bestuderen. Afgezien van de vraag of dat wel kan - ik denk van niet - is het vanuit historisch oogpunt naar mijn overtuiging belangrijker om de verschillen aan te duiden. Dat scherpt de kritische zin van de leerlingen en maakt hen wellicht waakzaam. De andere weg zet de deur open naar het denkbeeld dat het allemaal één pot nat is. Zo verwordt geschiedenisonderwijs tot het omgekeerde van wat het mijns inziens zou moeten zijn.

Ook deze reactie op Wilschut's stuk is natuurlijk (te) kort. Opnieuw zou hij ontevreden kunnen zijn. Toch hoop ik dat hij deze nadere uiteenzetting bovenal zal zien als een volgend teken van mijn betrokkenheid bij geschiedenis als schoolvak. Daarbij gaat het, zoals ik in mijn column ook betoogde, om een algemeen belang, niet een particulier groepsbelang van (een groep van) historici. ■

J. C. H. Blom

Z O J U I S T V E R S C H E N E N

In de ban van Bourgondië / Wim Blockmans, Walter Prevenier; [krt. Walter De Schamphelaere] - Houten : Fibula, cop. 1988. - 174 p. : ill., krt. (Geschiedenis en cultuur paperbacks). Met lit. opg. f 19,90; BF. 395.

Geschiedenis van het moderne Nederland : politieke, economische en sociale ontwikkelingen / [J.A. de Jonge ... et al.]. - Houten : De Haan, cop. 1988. - 720 p. : tab. Met lit. opg. f 49,90.

Geschiedenis van Latijns-Amerika / J.G. Kikkert; [ill.: Jan Richard Kikkert]. - Houten : Fibula, cop. 1988. - 183 p. : ill., krt. (Geschiedenis en cultuur paperbacks). Met lit. opg., reg. f 19,90 ; BF. 395.

De laatste 7 maanden : vrouwen in het spoor van Anne Frank / [samengest. door] Willy Lindwer. - Hilversum : Gooi & Sticht, cop. 1988. - 256 p. : ill., foto's. f 29,50 ; BF. 590.

Ben Sijes : een biografie / Richter Roegholt : met een voorw. van L. de Jong. - 's-Gravenhage : SDU. 1988. - 256 p. : ill. Met reg. f 29,90.

Kerk- en wereldgeschiedenis van de 20e eeuw / C. Blenk. - Kampen : Kok, cop. 1988. - 208 p. : ill. Met lit. opg., reg. f 39,50.

Strafrecht en criminaliteit / H.A. Diederiks, S. Faber, A.H. Huussen jr. - Zutphen ; De Walburg Pers. cop. 1988. -

62 p. (Cahiers voor lokale en regionale geschiedenis ; 1). Met lit. opg., reg. f 15,-

Stilwell en de Amerikaanse rol in China, 1911 - 1945 / Barbara Tuchman ; vert. Jaap Engelsman. - Amsterdam : Agon, cop. 1988. - 600 p., [16] p. foto's. : krt. Met lit. opg., reg. f 49,50 ; BF. 965.

Jacques Presser : het gelijk van de twijfel : een biografie / Nanda van der Zee. - Amsterdam : Balans, cop. 1988. - 325 p. : foto's. Met lit. opg., reg. f 45,-.

Raspoetin / Andrej Amalrik ; vert. Pieter de Smit. - Weesp : Heureka. cop. 1988. - 236 p. : ill. f 39,50.